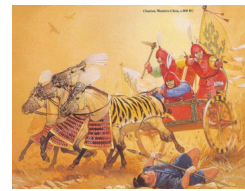

Miroslaw Skarzyński¹

Chiński rydwan w okresie dynastii Czou.

Źródło: <http://wiadwing.blogspot.com/2008/09/china-ancient-war.html> (dostęp 23.02.2011).

Sztuka wojenna w starożytnych Chinach — aspekty logistyczne

Sun Tzu² i Sun Pin³ byli nie tylko wnikliwymi teoretykami sztuki wojennej, którzy w swoich traktatach również rozpatrywali wybrane zagadnienia z zakresu logistyki wojskowej, ale przede wszystkim byli dowódcami, którzy osiągnęli znaczące sukcesy militarne. W wojnie między państwami Wu i Cz'u, Sun Tzu w kampanii, która miała przesądzić o losach wojny, do przemieszczenia wojsk wykorzystał na przykład transport wodny śródlądowy. Przeprowadził swoją armię łodziami na odległość 300 km w górę rzeki Huai, do miejsca, w którym zbliża się ona do rzeki Hanshui (506 r. p. n. e.). Kiedy dwie armie Cz'u usiłowały zaatakować go koncentrycznie, wycofał się w głąb łąd, gdzie wciągnął je w zasadzkę i rozbił doszczętnie w bitwie pod Bai ju⁴.

Armia chińska

Podstawą armii polowej w okresie panowania dynastii Cz'in, Han i w epoce późniejszej były związki taktyczne tworzone z oddziałów piechoty, jazdy, rydwanów bojowych i kuszników. Trzonem sił zbrojnych pozostawała nadal, ciężka, opancerzona piechota, z tym, że z upływem czasu, coraz większą rolę odgrywała konnica. Rydwany stopniowo tracą rolę broni szturmowej i w coraz większym zakresie zaczynają pełnić funkcje górujących nad polem bitwy ruchomych stanowisk dowodzenia, z których starsi rangą dowódcy kierowali walką swoich oddziałów.

Podstawowym uzbrojeniem większości żołnierzy, zarówno piechoty jak i jazdy, była włócznia o grocie wykonanym z brązu lub żelaza. Długi na około 90 cm miecz stanowił broń pomocniczą. Wszyscy, poza lekkobrojnymi harcownikami, nosili pancerze wykonane z niewielkich płytek metalowych (najczęściej z brązu), mocowanych za pomocą nitów do kaftana z pikowanej tkaniny.

Ważną rolę w armii chińskiej odgrywali kusznicy, uzbrojeni w zaawansowane technicznie kusze – broń, którą Chińczycy zastosowali powszechnie o tysiąc lat wcześniej, niż świat zachodni. Wszystko wskazuje, że to właśnie kusze przesądziły o zwycięstwie Chińczyków w na poły legendarnej bitwie z Rzymianami, do jakiej miało dojść w 36 r. p. n. e. w Sogdianie.

W III w. p. n. e., Chińczycy wynaleźli proch, ale nie wykorzystywali go do celów wojennych aż do XIV w. Szczytowym osiągnięciem starożytnej, chińskiej sztuki fortyfikacyjnej był Wielki Mur, wzniesiony wzdłuż północnej granicy państwa o długości początkowo około 2 100 km, który miał je chronić przed inwazją Nomadów. Po rozbudowie muru przez władców z następnych dynastii, jego długość wzrosła aż do 6 000 km.

Transport i zaopatrzenie

Rozbudowana i liczna⁵ armia była skomplikowanym, lecz skutecznie działającym organem, dzięki sprawnie pracującym służbom zaopatrzenia i obsługi oraz rozwiniętej infrastrukturze transportowej.

W armii chińskiej używano dwóch rodzajów wozów ciągniętych przez konie lub woły. Na jednym lekkim wozie bojowym, zaprzęgniętym w 2 – 4 konie, jechało trzech ciężkozbrojnych (oficerów), którym towarzyszyło 72 piechurów (z przodu i po bokach). Przy jednym wozie ciężkim, transportowym (bagażowym), ciągniętym przez 12 wołów, znajdowało się: 10 kucharzy i służących, 5 ludzi dbających o mundury, 5 koniuszych zajmujących się paszą i 5 do zaopatrzenia w drewno na opał i wodę. Łącznie pododdział liczył 100 żołnierzy, z tego 75 przypadało na jeden lekki wóz bojowy, a 25 – na jeden wóz transportowy. Zatem stosunek żołnierzy jednostek zaopatrzenia i obsługi do jednostek bojowych wynosił 1: 3.

Drogi, mosty i kanały, które budowano z myślą o ułatwieniu przetransportu wojsk, przyczyniły się zarazem do znacznego rozwinięcia transportu zbóż i handlu nimi. Najwięcej kłopotów w wojsku chińskim przysparzało zaopatrzenie w żywność, gdyż potrzeby były duże, zasoby miejscowe niewielkie, a możliwości transportu zaprzęgowego niskie. W celu usprawnienia zaopatrzenia wojsk, spichrze, magazyny i arsenały rozmieszczono w stolicy kraju, na terytoriach północnych, stale zagrożonych najazdami barbarzyńców oraz wzdłuż linii komunikacyjnych. Strzegły ich silne, stałe garnizony. Uznano bowiem, że obiekty tego rodzaju będą pierwszym celem ataku w razie wojny.

Podsumowanie

Chińczycy potrafili również dobrze używać w walce oddziałów zdolnych do prowadzenia samodzielnych działań w sposób zdecentralizowany, jak i w razie potrzeby łączyć je w duże, zmasowane, ale wyraźnie rozczłonkowane wewnętrznie armie⁶. Na uwagę więc zasługuje rozwiązanie problemu ciągłego i terminowego zaspokojenia potrzeb materiałowo – technicznych dużych liczebnie armii, poprzez odpowiednią rozbudowę infrastruktury transportu (drogowego i śródlądowego) oraz właściwą lokalizację składów, co pozwoliło znacząco skrócić ramię dowozu zaopatrzenia do wojsk.

¹ Dr hab. M. Skarzyński jest pracownikiem Zakładu Organizacji i Zarządzania Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu oraz Instytutu Zarządzania Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu (przyp. red.).

² Zob. M. Skarzyński, *Sun Tzu – rozważania o logistyce*, „Logistyka” nr 3/2011, s. 84.

³ Zob. M. Skarzyński, *Sun Pin – rozważania o logistyce*, „Logistyka” nr 4/2011, s. 70.

⁴ R. E. Dupuy, T. N. Dupuy, *Historia wojskowości. Starożytność-średniowiecze*, D. W. Bellona, O. W. Rytm, Warszawa 1999, s. 36-37.

⁵ Liczebność armii czynnej w mających za panowania Szy Huang Ti ok. 12 mln ludności Chinach dochodziła do miliona. Na wojnę z Cz'u, władca ten wyruszył na czele 600 tysięcznego wojska.

⁶ R. E. Dupuy, T. N. Dupuy, *Historia...*, s. 37, 76-78; P. Górski, J. Płaczek, M. Skarzyński, M. Sulek, *Wojna a gospodarka. Problemy, myśl, proces przemian*, Wyd. AON, Warszawa 2008, s. 27; J. Sikorski, *Zarys historii wojskowości powszechnej do końca wieku XIX*, Wyd. MON, Warszawa 1975, s. 32-33; Sun Zi, *Sztuka wojenna. Chiński traktat o skutecznej taktyce i strategii w walce zbrojnej oraz w życiu i w interesach*, Wyd. Vis-à-vis/Etiuda, Kraków 2007, s. 29, 34; Sun Tzu, Sun Pin, *Sztuka wojny*, Wyd. Helion, Gliwice 2004, s. 20.